

MURASZOMBAT ÉS VIDÉKE

MAGYAR ÉS VEND NYELVŰ VEGYES TARTALMU HETILAP.

A „Muraszombati gazdasági fiók-egylet“ s a „Muraszombati dal- és zene-egylet“ hivatalos közlönye.

MEGJELENIK MINDEN VASÁRNAP.

Előfizetési ár:

Egész évre 3 frt. Félévre 1 frt 50 kr. Negyedévre 75 kr.

Egyes szám ára 10 kr.

Előfizetési pénzek és reklamációk a kiadóhivatalhoz (Grünbaum Márk) intézendők.

Felolós szerkesztő: **CLAJOS SÁNDOR.**

Kiadó-laptulajdonos: **GRÜNBAUM MÁRK.**

Kéziratok, levelek s egyéb szerkesztőségi közlemények a szerkesztőséghez intenzendők.

Hirdetési díj: 1 hasznos peitisor egyszeri hirdetésnél 10 kr többszori hirdetésnél soronként 6 kr. Hálgyedj 90 kr. Nyhltér petitorsa 25 kr.

A gyermekek iskoláztatása nálunk. (Vége)

Fölmérül már most az a kérdés, vajjon mi okozza lát a tótsági iskolák legtöbbjének ezen beteges állapotát? Ennek oka általánosságban azon körülményben rejlik, hogy a mi néptük semmivel sem törődik Nem a jelennek, nem a jövővel s ha csak a törvény teljes szigorát nem alkalmazták rá, ha minden lepton-nyomon büntetéssel nem fenyegetik, saját érdekében is keveset, de még ennél is kevesebbet tesz a köző felvirágozására. Ezen semmivel nem törődés, mondhatnám, vétkes hanyagság legjobban tapasztalható a népnevelésnél. Talán egyetlen hanyag szülőnek sem okoz lelkiismerete holmi kényelmetlenséget, hogy gyermekét attól a nagy jótéteménytől, a miától gyermekének mai napság a legszegényebb ember is nyújthat, meg nem bocsátható közömbössége által megfosztotta.

Sokan azt is mondják, hogy legjobb volna, ha abban az iskolában csak írni, olvasni és számolni tanítanának; mert ezeket, hogy valaki elsajátítsa, nem szükséges hat esztendeig iskolába járnia. Azt a többi furcsa dolgot, a melyekről még a dedapánk se hallott, és a melyekkel gyermekeinket agyonkinozzák, egyszerűen mellőzni kellene. Annnyival is inkább, mert azokra nekünk egyszerű földműveseknek ugy sincs semmi szükségünk.

No hát én meg a' mondó vagyok, hogy a kik így beszélnek, azok bizony igen rosszul beszélnek, mert a tudomány egyformán szükséges minden embernek és a földművesnek is, ha nem is másért, hát csak azért, hogy ne csak megbámulja a föld némely terményeit, hanem tudja is legalább azok káros vagy hasznos voltát és hogy ne kössön a természetben előforduló tűneményekhez maga, vagy nem ritkán általai betegségeihez, szóval igen sok általa nem értett dologhoz czifrábnál czifrább babonás hiedelmeket.

Sok szülő tavaszszal és őszszel saját munkája elvégzése körül mint a különféle mezei munkák, tehének legeltetése, libapásztorkodás stb. tanköteles gyermekek segítségét veszi igénybe, ugy gondolkozván, hogy elég ideje lesz iskolába járni majd a telen. Igen ám! de ebben meg igen sokat meggátol részint a ruhátlanág, részint pedig viuekünknek azon szánandó nyomorúsága, hogy több községnek együtt lévén egy iskolája, igen sok olyan község van, a mely egész órajárasnyira fekszik az iskolától.

Nagy baj ez, különösen a hegyi vidékeken, a hol zimankós téli időben valóságos embertelenség volna megkivánni, hogy az a rendesen rosszul öltözött gyermek elmenjen az egy óra járásra vagy nem ritkán még távolabb fekvő iskolába. Így hát sem télen, sem nyáron, azaz semmikor. Legalább nem rendszeren.

És vajjon mi volna szükséges arra, hogy e bajok ha nem is teljesen, de legalább nagy részben megszűnjenek? Semmi és mégis sok. Csak gondolja meg minden szülő, hogy mai napság kisebb-nagyobb műveltség nélkül sehol sem lehet megélni. Szükséges, hogy még a legegyszerűbb ember is írni, olvasni és valamit számolni tudjon. A tudatlan embert manap már alig veszik számba. Sőt még azok is, a kik egyebet sem tudnak nevük jól-rosszul való aláírásánál, külön embereknek tartják magukat azoknál, a kik a betűnek híret sem hallották. És ezt jól meg kell gondolni annnyival is inkább, mert a mai világban — fájdalom — igen sok ember van olyan, a ki könnyű szzerrel megalkuszik a lelkiismeretével, — feltéve hogy van neki — és épen nem fél a szegény ember vagyunkájához tapadt átoktól sem; hanem felhasználja ezen szegény ember tudatlanságát, igyekszik őt, mint mondani szokták, huzni-vonni ott, a hol csak alkalma van rá. Alkalom erre pedig elég van.

Mindzekért jól vessé szívébe minden honpolgár a népnevelés nagy fontosságát és egyuttal tökélje el magában, hogy ezt, t. i.: a népnevelést tehetsége szerint elő fogja mozdítani. Tökélje el magában minden szülő, hogy gyermekeit rendszeren és a törvény által megkivánt módon s ugyancsak a törvény által megkivánt ideig járattja az iskolába, hol a gyermek a szükséges ismereteket és tudományokat elsajátítsa és azokat megkedvelve, felöltött korában is örömet olvasgasson akkor, midőn ideje engedi. Ezt cselekedni kötelessége minden szülőnek, mert ha nem így cselekszik, vétkezik önmaga, és emberiség és a haza ellen!

LÁNG IGNÁCZ.

Decze soulanye pri nasz.

(Konecz.)

Zdaj je to pitanye: ka je zrok nasim tótságszkim solám tóni betézsnoimi sztláisi? Popreik je pa zrok to, ka sze nase lúdszvo níkaj nebrini nej z-dajsnym i nej z-pridonesim sztláisom; i esi nebi nyé törvényi podvrzli i sez nyim z-kastigov pútili, gváno bi nasi lúdjé za szvoj sztláis pobougsanye jáko malo vesniti, za obc inszki sztláis podignyena pa rávno sesizta níkaj. I tá gresna trdokorinoszti i na vsze nász gledones nevatna manjouszt sze nájbode dá szpaziti pri lúdszva odhranyvanyi. Jeli pa nemantra dšnaveaszt takse nemanre sztarise, sterim sze té greh nedá odpúsziti, ki szvoje deczo estli, i z-sterimi sze prej szamo decza mantraja, ka prej nebi trbelo vesiti ár szo prej kmeti tak nej potrebná.

Doszta jih pa etak právi, ka bi nájbougse bilou, esi bi v-souli szamo esteti, piszati i racsunati vesiti; ár té sze nebi trbelo észt leit vesiti, i deczi tak dugó v-soulo hoditi. Ore dugóványa, (kak nísteri za fabul imentéje), od steri szo nasi dedeki niti glásza nej estli, i z-sterimi sze prej szamo decza mantraja, ka prej nebi trbelo vesiti ár szo prej kmeti tak nej potrebná.

Jasz pa tak poveim, ka ki to guesijo, ka tisztí neszpametno guesijo, ár je znanoszt gith potrebná vszakomi csloveki i tak kmeti túdi, esi nej za drúgo, hát li záto, ka naj sze necsúdiva szamo zemelszkim pouvom, nego naj nyuvo hasznovito ali skodlivo lásztoszt szpozna, i naj neprikapesnje k-naturalszkim prikázanoszom, ali k-szvojeimi, ali pa k-steri sztvári betegi, ali pa k-drúgim dagóványam, stere on nerazni, vszákéfele czempnrije vórványa. — Doszta sztarisov na szpotoletje i v-jeszén szvoje deczo pri polszkom deli i túdi za pasztere néfca taksega czajta, gda bi ona v souli mogla biditi, i tak szi miszlijo, vej de prej zadoszta vrejmena na to v-zimi. — Ja! da pa té pa nemrejo v-soulo hoditi, ár nemajo oblescala, csrevlov; nadale pa, ka ves obcsin má vkúper soulo, i nísteri decza edno vóro i escse vecs dalecsine ovaci túdi szlabe obleseno deczo v-soulo goniti. Etak decza niti v-leti, niti v-zimi v-soulo rédno hoditi nemrejo. I kabi tak potrebnó bilou, kabi sze naj té nevoute esi rávno nej z-cezila, nego bár namali odvrnole, níkaj, i denok doszta! Naj szi premiszli vszaki sztaris, ka v-zajsnym czájtí brezi méncse-véke vucsenoszti i osznovlenoszti je níndri nej mogouese sziveti. Záto je potrebnó, nej te ráj proszteisi cslovek túdi esteti, piszati i níkaj racsunati zná. Nevucsenoga csloveka drzsi, kak ovoga, steri niti litere nepozna. I to szi dobro trbej premiszliti teim bole, ár v-zajsnym szvzeti — szalosztno, — jáko doszta lúdi je taksi, steri na szvoje dšnoveszt — esi jo náimre májo — níkaj nemárajó i nebojijo sze k-szirmaskoga csloveka znojem prípravlenomi blági, esi bi nyemi rávno prekunveno bilo, szégnoti; nego gor pontúzajo szirmaskoga csloveka nevucsenoszta na szvoj haszek, i czéczajjo ino ga vlecséjo i morijo ga tam gde ga morejo. Prilike pa na to doszta májo.

Záto szi naj dobro v-szrezté zaszadi vszákí domovinszki pórgar lúdi odhranyvanya velko potrebesino, i naj sze na to obúdi, ka de lúdszva, to je národno odhranyvanyi i vesenyé naprej pomágo se-túvati. — Naj sze nadigne vszaki sztaris, ka de szvoje dejte rédno i z-taksim nácsinom i tak v-dúgom vrejmeni kak törvény odredúje, dáto v-soulo hoditi, gde sze dejte potrebné znanosztí navcsi i de nyé lúblilo, tak ka de kak odracseni te túdi rad esteo, gda nyemi náimre vrcime dopúszti.

To csiníti je dúzsoszt vszákomo sztarisi; ár esi tak necsiní tak prouti szám szebi, proti lúdszvti to je nárdó, i túdi proti domovini gresí.

LÁNG IGNÁCZ.

Hány szántást adjunk a földnek?

(Folytatás és vége.)

Miként okszerű művelés által, éppen úgy el lehet a talajnak a megke-
lését érni beartyalás által is. Ha például a talajt, még mielőtt az telje-
sen kiszáradt volna, szalmával betakarjuk, az fogjuk találni, hogy míg a
szalmával be nem fedett rész kiszáradt, az megkeményedett, addig az a
szalmatarakó alatt porhanyó, lágy és nedves maradt; ugyanis a talaj a
szalmatarakó alatt hűvösebb léven, az alája tóduló levegő is hűlő s ennél-
fogva belőle a vízpára levederdik s a vízpárával együtt a talajban a szén-
sav, az ammónia és az élely is megcsúszsodik, minek a következménye az,
hogy a talaj felső rétegében a szerves anyagok erjedésének és az ásványi
anyagok elmulásának folyamata megindul, vagyis a talaj megkel, minek
folytán az porhanyóból válik, ami lehetővé teszi, hogy abba a levegő mé-
lyebben behellason s ez által a talaj megkeleése a talajnak alsóbb rétegébe
is lehozódik.

Enek alapján tehát a talaj megkeleését trágyával való megborítás
által is el lehet érni, amit csak kötöttebb talajon ajánljunk. Éppen ily ha-
tással bír a talajnak élő növények általi beartyalása is, ugyanis, ha rajta
a s ezelő leginkább alkalmas lóher, luczerna, búkköny, repeze stb. növé-
nyek elég sűrűn állanak, vagyis a talajt tökéletesen beartyalják; azok alatt
a melegség s a nedvesség tovább tart, mint a kopár földnek, minek kö-
vetkezőben a talaj a növények alatt is éppen úgy megkel, mint a trágya-
és szalma-borítás alatt; ha azonban a talaj ezen megkeleésének előnyét az
abba bevetendő növény számára meg akarjuk tartani, az esetben a talajt
a beartyaló növények lekasztása után minél előbb, még mielőtt az ki-
száradna, le kell szántani.

Az ugynevezett zöldtrágyázásnál is be lett bizonyítva, hogy nem a
leszántott zöld növények általi tápanyag szaporodása, hanem tulajdonké-
pen a talajnak ezen növények beartyalása folytán bekövetkezett megkeleése
az, ami az ily talajba vetett növények sikertelenségét biztosabbá teszi. S a ta-
lajnak ilyen nemű beartyalása azért bír oly nagy fontossággal, mivel be-
artyalás által még a laza homok és a kötött agyagtalajok megkeleését is
elő lehet idézni, míg ezeknek megkeleését művelés által létre hozni csak az
esetben sikerül, ha azok igen nagy mennyiségű televegyt tartalmaznak, mi
csak igen ritkán fordul elő, különösen minálunk Tótságbán.

És most visszatérve a felvett kérdésre, hogy „hány szántást adjunk
a földnek?” igen természetesen fog látszani, ha arra azt feleljük, hogy
a fölött a talaj megkeleése határoz legelőbb.

És éppen az az oka, hogy a talaj gyakori szántással holgyatását nem
ajánljuk, mivel ez a talaj megkeleését feltelemné teszi, a mely, ha a ta-
lajban megindul, hogy ott létre is jöhessen, azt idő előtti újraszántás által
megszakítani nem szabad.

Ha ellenben a gyomok kikéleése és tenyészése azt felemészti, létrejönni
nem enged, az esetben a gyomokat a maga idejében kellő nélységre és
megfelelő nedvességi foka mellett a talajnak idejéről vitt szántás által
meg kell semmisíteni, valamint meg kell a talaj megkeleését újra szántás
által akasztani akkor is, ha az előbb bekövetkezik, mint pedig arra szük-
ségünk van.

Sovány és e mellett még kötött természetű agyagtalajnak a megke-
lesztése egy szántás soha sem elegendő, mivel ily talajnak olyenné por-
hanyítását, a milyen a talaj megkeleésére megkívánatik, egy szántással el-
érni nem lehet; ugyanis ily talajban a barizádok egymáshoz, sem a barizáda
fenekhez nem simulnak kellőleg, s annál fogva a talaj megkeleését feltéte-
lező zártsága a talajnak létre sem jöhet, miért is az ily talaj két, sőt há-
rom szántást is követel.

De minden szántásnál a talaj nedvességi állapota bír a legnagyobb
fontossággal, mert a talaj megfelelő foka nedvessége nélkül becsület-
munkát tenni nem lehet. S mindamellett erre még ma is igen kevés gazda
figyelt, mert habár igaz is, hogy e részben az időjárás sok akadályt górdít a gazda elé, mindamellett mégis sokat lehet tenni e rész-
ben is, ha azt megfelelő figyelemmel kísérjük.

A talaj megkeleését, mint tulajdonképpen állapotban való szántása oly
hiba, melynek újra jóvátevése a legelőbb esetben hosszabb időt igényel. A
talajnak megfelelő foka nedvességére való figyelem, vagyis annak ily álla-
potban való szántásának fontossága követeli 1-ször, hogy az ugartartásnál
az első, vagyis újraszántást akkor tegyük, midőn a talajban a téli nedvesség
még oly mérvben meg van, hogy az eke után jól omlik, mert csak ez
esetben érhetjük el azután a többi szántással a talaj megkeleését; 2-ször
hogy az aratás után minden földet minél előbb lezantsunk, mivel ezzel
óvhatjuk meg a talajnak beartyalását által létrejött megkeleését, amit meg-
önni annyira érdekünkben áll, akár bevetjük, akár nem.

Amint tehát az elmondottakból látszik, arra nézve, hogy hány szán-
tást adjunk a földnek, általánosan érvényes szabályokat felállítani nem le-
het, mivel e fölött mindig a körülmények határoznak és így a szántási
művelet helyes végzése mindig ezen körülmény helyes megítélésétől a azok-
hoz való okszerű alkalmazkodásától lévén feltételezve, természetes, hogy a
mely gazda e részben helyesen akar eljárni, annak eme különbségeket foly-
tonosan éber figyelemmel kell kísérni.

A kanczák hágatása.

(„M. F.”) A hágatás ideje most kezdődik márcziusban. Idő-
szerinek tartjuk tehát ez alkalommal figyelemzetni gazdtársainkat azon
jelre, melyek a sárlást elárulják s ekként mintegy figyelemzetnek arra,
hogy tenyészhetőségük nem álljunk többé útjába, ha csak az állat egész-
ségét nem akarjuk coekázhatatni s valami egyéb céljaink nincsenek a hágat-
tás késletésével.

Ezek a jelek a következők: A kancza izgatott lesz, mihelyt idegen lő
közledik felé, azonnal elkezd nyerteni rá s minden áron közel szeretne
hozzá férkőzni. Ekközben szőnet nélkül feltartja a farkát, mely ilyenkor
legtöbbnyire vulva-nyálkával van borítva, a hatulsó lábait szétterpeszti, a
vulvája cákázik. (Ez ilyenkor dagadt, vörös és forró szokott lenni) s közbe-
közbe vérezik (nyak és vizület freccsen ki belőle).

Mikor aztán a méhez veszik, nyugodtan eltűri, ha ez hozzáér, a pró-
bálgatásnál csendesen viseli magát; szeméből, egész tartásából ki lehet ol-
vasni a legmagasabb fokra feleslegzött kérvágyat s mikor a himesszöt be-
illesztik, nem hanyja le magáról a mént, a mit máskülöben okvetlenül
megtenne.

De nem minden kanczán így jelentkezik a sárlási vágy. Vannak
olyanok is, melyek határozott kedvet nem árulnak el, csak arról tudhatjuk
meg, hogy niues ellenükre, hogy a próbakor csendesen megállnak s nem
rugnak, vágnak, harapálnak, úgy mintha a mént nem akarják felvenni.

A sárlást az idezi elő, hogy az állati pete a peteacsokban egészen
megérett, kifolyt. Ezek a peték, szabad szemmel nézve, csak akkorak, mint
valami porzem, egy kis hólgya van bezarva. — Mikor a pete érni kezd,
több vér tozul a peteacsokhoz s az összes ivarszervekhez és így mutatko-
znak azután a sárlási jelei.

Kelko orádivi moremo zemli dati?

(Konecz.)

Kak sesednov orajov tak rávno k zobszúčeznyom lehko zemlo na
gijbanje nagmeno. Csi denem na peldo zemlo prve liki bi sze poszűhsila,
számov pokrjemo, bodemo tou szpametivai, ka doklen z-mla, s-ŕa je od-
krita bila, sze je poszűhsila, okorna, trda grátala. — tessasz je to pokrta
zemla pod számov prjeka, mēhka ino vlazna osztala; naimre zemla pod
számov je hladejsza osztala, zató top-o zrak, steri sze je pod szlamu po-
passo, sze je tam razhldo ino szvojo vlagu tam povergao ino tiszti tali
zraka, steri szo zemlov vu priatelszvi s-ze sznyov vj-dinyajo ino zacsnejo
v-nyej delati, sze gijbati, nyou kvasziti ino prjeko rediti tou je tou ona
sze zacsne gijbati ino z-tén talom vu taksi szális sztopi, ka zrak eli lűff
globse ino globse vu nyou notri szęga ino nyou prjeko ino rájo rđi. Sztoza
tak vidimo, ka sze orátija zemla i te gemo ino gijble, esi nyou z-gnojom
pokrjemo, tou je esi gnoj po nyei razbrezani do ezajta tak lezi, nego eto
delo szamo v-krapicsnoj zemli preporicsamo. Rtvno vu etaksi szális nam
szprájivo orátija zemlo szamo se-jidvi, kakti: det-licza, luczerna, gnaoka, re-
picza i, t. dale, nego szamo te, esi szemena ve sparano, nego nyé kak nij
goszteje naszajmo; zató ka pod nyimi pločena ino vlagu duze trpi, kak na
goloj zemli, rávno tak kak pod raztepenim gnojom ali pod raztepenov
számov; szamo ka esi mi etak gennyemo zemlou pod szęjádov sesemo dor-
zszati ino zsnýe haszek zeti, te sze moremo pascsiti, kak pouv sznyive dol-
szprájivo, nyou lihro gorzortati perve liki bi sze zemla vőpszija.

Pri zelėnoj gnojivji, tou je: esi vřt zelėno gnaoko ali zmejszico po-
dorje, tđidi tou szpametivajo, ka nupomore natelko ete zelėnoj gnoj nyivo,
nego tiszta szęzna, s-tero je eto zelėny zemli d-rszalo — ino tiszta vlagu,
s-tera sze je pod etaksim goszitim sziljom duze gorderzala. Etakse obszėn-
czanye zemle je zató jako tacsasno, ar esese rájo prjacseno ino krapicsno
szilavo zemlou nadigne ino prjeko napravi, s-tero pa mi ovaci nemoremo
doszognoti, esi jako obilno ne gnojimo ali pa obilno tráitice na nyou ne-
navozimo, s-tero oboje delo je pa nım vu nasoj krajini tesko doprine-ziti
zató, ar mi jako doszta szilave, okorne pa tđidi lonse zemle mámo.

Ino esi zdaj sze esedno odgovor sesemo vřtom dati, na tou pitánye:
kelikortđi moremo pod szęjádov nyivo zorati? vszėgavjes szamo te odgovor
mámo dati, ka tou od toga sztoji, kak sze nam je zemla po orányi genola,
nadignola.

Ino rávno za etoga zroka vlogo vřtom veljimo, ka je nej dobro zemlo
goszortati grousati, mejsati, ar szten talom ne dámo zemli nanes prjeka,
ka bi sze ona mogla genoti, nadignoti, ka je pa vszėgavjes potrejbno esi
sesemo z-lejpm haszkom vřtvati.

Nego esi bi v-pamet zeli, ka travijne, s-tere szo na praji vő vřtilo,
eto gijbanje zemlő gajto, te moremo nyo pri ezaji zadoszta globoko pod-
orati, telikájse i te moremo nyiva z-nouvjes zorati, esi v-pamet zemmo, ka
sze ona prve gijble ino nadigava liki vřjemen szęjádvi eto zselje.

Szlaboj, losoj pa szilavoj zemli je edna oraja nıgdar nej zadoszta, ar
sze ona vu etaksim szális nıgdar ne bode gijbala pa nadigávava; zajak
nej? zató, ka pri etakoj zemli brázde edna k-tőj drıgıoj szploj ező n-lęze,
nej zgoraj nej szpodi, s-tero je pa vszėgavjes potrejbno, esi sesemo ka sze
nam orátija zemla dobro szkvázı, zató etaksa orátija zemla szęjádvi drojo
ali trojo orajo zselje.

Ali pri vszəkıoj oraji nij vees od toga sztoji vu káksem vlagu szálisvi
je zemla, ar esi je nej zadoszta vlazna, te sznyov postenojo dela opravit
nemoremo. Csıgıh vıogı vřt na tou nıkaj ne dá ino ne merka, szitina, ka
nam na tou gldoes vřjemen doszta zadive dela, nego zató itak doszta lehko
vesınimo, esi na vsze eto pazlıjo szkerb noszimo.

Steri vřt szvojo nyivo ali vu jako szűhom ali jako mokrom szálisvi
orje, vu nyej táksó falıngó vesını, s-tero ne bode nyime mozoes-tak hitro
vőppraviti. Gda je edna gřsna vlagu na orányi gldoes-lik jako po-
trejbna, moremo poszėno na eta paziti: 1-im naj on vřt, s-teri prj loze
derzi, nyé te dá gorzortati gda zemla esese povoli zımszke vıgı vu szebi
zderzsava, naj sze zemla za plūgom pręzi razszpáva, ar szamo tak lejko
esaka ka sze nyimi zemla pri drıgıoj ali trájtoj oraji gıene ali zdıgne; ob
2-im po szčvıi vszı sztrınsıca kak nij hitre moremo podorati, ar szamo
etak obvrjemo naszı tiszto genny-oszot, s-tera je zısla szilja szęzna,
s-tero moremo gorzardzati ali bod-mo ono nyivo szęjali ali nej.

Kak sztoza naprjadınoga vřjimo, na tou gldoes keliko oraje moremo
nasım nyıvam dati, szılne regule nemoremo gorpo-zlaviti, zató da ton od
vődjeyıj zrokov ino okroglin sztoji, zató sze razumen ino szkerben vřt
vszėjádvi prvek te mor-mo revnati vu delanyı szvoje zemle, esi sesé ka ne-
bode zobzłom ali szamo z-malim haszkom szvojo zemlou orao ino szėmo-
tama premetavao, ar ka je med roulom nadıgne-ny zemle táksó rızłoes-ke,
ka nadıgnevna zemla z-ednoga k-lebla 10 k-elıov prıneszė, ovaksa pa esıgıh
je trıkrat zorána konaj 4 ali 5 k-elıov, tou vım jaz szvojeja haszıvınoga
szpametıvanyı naj lezzej prájım ino poszvedoesım, ar je mené na tou gldoes
preınonceza letına jako doszta haszınovıtoga navęsılja.

MARTJANCAR.

Kobil k-zsrebezom pűcsanye.

Kobil k-zsrebezom pűcsanye sze zdaj márcziusa zacsne. — Za toga
vlo naprjadımo ete krát ona zıamęnyı vszėm gazdom, s-tera sze pri kobılı
kzacsńıjeo on ezaj, gda jo terbej k-zsrebezi pűszıtı.

Ona zıamęnyı szo eta: Kobılı sze tronszi táksęga ezajta, esi lűczı
kony k-nyej prıblızsava, veszasi zacsne rhzati — i na tou je naj szamo k-
nyemi more prıdı. Med tēm toga szkousz gorzardzı szvoj rıp pa v-eldom
vodou pűcsıe i te zadınye nógı rızkorıcseno gřesı nyıni szran joj brę-
ese (pa táksęga ezajta je oteseni pa hıeznati) pa veszısi-veszısi kváve szılne
vő blıszkee-sjo.

Gda jo k-zsrebezi pűszıtıo mırovno drızi, gda jo zsrebez prıpűcsanyı
prıdılıva, sze je vő zı-nyıni onesi szpoznati, ka sze harčevıa, zsrebez na
szebi mırovno terpi, esi sze pa ne harčevıa, tega gřsıno doli szębe sztepė.
Ali pri vszəkıoj kobılı sze harčevıanye ne szkvázıje v-tom kejpi. — Szonjo
táksę, s-tere nıkakęga zıamęnyı ne kájsęjo, ka bi sze harčevıale, telıkájse
one tak szpoznamo, esi pri prıbo mırovno sztojjıo, ne bręje, ne gręzjo, tak
dabi zsrebez nebi stele na szębe pűszıtıti. — Kobılı harčevıanye nadıgıva
nyėna utroba te gda je zıe szploj z-řlı. Gda utroba zacsne sze dozortı, to
v-nyıni m-łır nısternı kaplıcz krvi prıhıa, tou prınısa naprej harčevıanye.

Harčevıanyo po rėdı 36—48 vřr trpi.
Zató ono kobılı, s-tera sze zacsne harčevıati, po harčevıanyı zacsčtkı
za 24 ali za 30 vřr more k-zsrebezi gnatı.

Zsrebez kobılı je tđidi dobro posztokeınyı na 9-tı dın k-zsrebezi gnatı
na prabo, ar szı na vėksę onę ezajta sze ısesęjo.

Zsrebeze, s-tere ob pervım prıde pod zsrebezı, szı nij bole v-májısi
ısesęjo. Rodne kobılı na vėksı szran sze obpervım osztınojo broje. Na 9-tı
dın vszıko kobılı trbej na prabo gnatı tessasz, dokees na szębe pűszıtı; esi
dvákrıt zsrebez doli sztepė, je zıamęnyı, ka je bręja.

Nısterna kobılı tou segou mı, ka kelko stęes fırtı jo zsenęjo k-zsrebez

Ekkor aztán a hólyag, melyben a peték vannak, mindinkább nagyobb lesz, végre szétpattan s a peték a petevésztojába kerülnek. E pillanatban az, ha a him-maggal érintkezésbe jön, megtermékenyíti s új egyed képzésére szolgál. Ez az idő a sárlás idejének a közepére esik. A sárlás rendszeren 36—48 óra hosszágú tart.

Emel fövra hagatásra azt a 24, vagy 30 órai időközt kell használni, mely a sárlási előlekek után mindjárt bekövetkezik.

Anyakanczák, ellés után, rendszeren a kilencededik napon újra sárlíthatnak s ekkor mindjárt men alá kell vinni.

Fiatalkanczák, melyek első ízben lesznek fedeztetendők, leginkább májusban sárlíthatók. Termékeny kanczák legtöbbször már az első hagatásra vemhesek lesznek. A már fedeztetett kanczák minden 9-ik napon újra meg kell próbáltatni a ménnel mindaddig, míg csak felveszik. Ha kétszer egymásután levették a mént, az már annak a jele, hogy a kancza vemhes, ami ha midig nem is, de szabály szerint úgy szokott lenni. — Sok kanczának meg van az a szerencsétlen természete, hogy ha többször alávezetik, nem veszi fel a mént; ezért van az állami méneknek a fedeztetés száma 7-ten megállapítva. Amíg pedig a mén megvalósítást illeti, e tekintetben meg elővigyázattal kell eljárni. Jót jóval, hasonlólt hasonlólt kell párosítani. A „jót jóval“ kifejezésnek itt az a jelentése, hogy mindnekelőtt csak ki-próbált, jó tenyészkanczák kell fedeztetni, mert a szőlők hibáit átörökli az ivadéki. És pedig a kancza könnyebben átörökli ama hibákat mint a mén; hogy a lóty-nyésztés, minden övntézkedések dacára sem halad előre, annak nagy részben a rosz tenyészkanczák tartása az oka.

„Hasonlót hasonlóval“ — ez szintén nagyon fontos körülmény. Sokan valóságos virtussal tartják, hogy apró kanczákat nagy hatalmas ménekkel fedeztetik. Ez-nek az uraknak legelőször is meg kellene ám gondolniok, hogy ott, a h-o kis lovak vannak, a táplálkozási viszonyok korántsem olyanok, hogy nagy, erős lovak lehetne tenyészteni.

Igaz, ha a csikó rendszerint anyja nagyságát örökli át s ez nagy szerencse, s mi épen séggel nem annak a ferde észjárásu gazdának az érdeme. Itt-ott azonban az apa természet örökli a csikó. De ugyanez az állástól is sok függ, így például az erősen kifejlett, nagy csikót gyenge kis anyja napvilágra sem hozhatja; e miatt vagy a csikó, vagy az anyja, vagy pedig mind a kettő életével szokott lakolni.

Az a csikó, mely anyja testéhez viszonyítva, nagy és erős, tulajdonképen mégis csak gyengén van kifejldve s az ilyen természetellenes nagysága csikó sokkal jobban ki van téve a estöböttségnek minden fajtajának.

De feltéve, hogy a várakozás ellérése is kilábolja azokat a nyavalyákat, akkor még az a kérdés merül fel, hogy ugyan mi lesz abból a lóból az olyan silány, nem nekiváló takarmány? Mert felnyulni ugyan, magasnak elég magas lesz, de ezer közül 999-nek keskeny, gyenge lesz a szőgye, a labái magasak, karcsók, finomak lesznek ugyan, de a feje aránytalanul nagyra nő s azért aztán olyan „busongó“, értéktelen jószág válik belőle, hogy számalon lesz még csak rázni is...

Sok gazda nagyon megjárja azzal is, hogy a fedeztetési-íd nagyságától hirtelen függjen az ödvsőség, s abban a jamber öntudatban ringatja el a szorgosságát, hogy három-méletes házat vehet Pesten az az egygar torinton, a mit itt meg akar; p-dig lehetetlen, hogy ne hallotta volna már azt a közmondást, hogy „olcsó husuak hig a leve.“

Helyi és vidéki hírek.

— **Lapunk ápril hó 1-jével a II-ik évfolyamba lépve, tisztelettel kérjük azon tisztelt előfizetőinket, akiknek előfizetése márczius hó végéig lejár, annak kellő időben való szives megújítása- s a hátralékoknak mielőbb leandó beküldésére, hogy a lapok kellő mennyiségében való nyomtatása és székiüldésében fennakadás ne történjen.**

— **Ajánok.** Széchenyi Tivadar gróf, országgyűlési képviselő a muraszombati tanító-kör útján 50 frtot juttatott a szombathely-egyházmezei tanítóknak egyesületi cselokra.

— **Emberhalál lett a vége egy koresmi t övszevesésnek.** Bertalanics József és Fliszár Ferenc szakközei lakosok koresmai szóváltások miatt megüldélték egymást, de ezt Bertalanics József elégnék nem tartva, elárvozott s leste ellenfelét, ki szintén bottal volt felfegyverkezve. Vesztére kereste az újra össetüzést, mert első ütése- oly visszauttést kapott, hogy a súlyos sérülés 3 nap alatt halottá tette. Fliszár fogva van.

— Ugyan e héten egy csernelézi cigányt, **Horváth Józsefet** kellett gyanús elhalálozása folytán orvos-rendőrileg boncoltatni. Állítólag ismeretlen tettesek szúrása következtében halt meg.

— **Szép tavaszi napjaink voltak** a múlt héten. mit nem azért újságnak, mert korai volna, hanem mert a napfény felébrésztette a gyümölcs-fák és gazdák egyik nagy ellenségét — a hernyókat is. Úgy tudjuk, van meggyeknek egy szabályrendlete, mely bírásággal sújtja nemcsak a fák tisztogatás-át elmulasztó gazdákat, — de az ezeket fel nem jelentő közösgyírakat is. Jó volna ezen rendeletet újra kihirdetni a közösgyekben, mig nem késő.

— **A magas kormány** a Muraszombatan felállítandó kised-ovoda évi szükségleteinek fedezésére 300 frtot volt kegyes kiutalni. Ugyan a fennit ezrel a megyei kised-ovagy-let pedig 100 frtot adományozott. — Ily partfogás-é hisszük, hogy még f. év május vagy június hónap megnyitki ki-dedovodánk.

— **A „Muraszombati kised-ovó-egylet“** választmánya elhatározta, hogy a jelenleg is kisedek nevelés-öl foglalkozó Gergár F. kis-aszonyt fogja a felállítandó kised-ovóba övönvi minőségben alkalmazni, ha a kivánatos képesítést leteszi. — Az ovoda helyiség-öl pedig jobb hiányában Fasching J. pénztárnok ur jelenlegi lakházát bérelte ki.

— **Vasmege gazdasági egyesülete** által f. hó 29. és 30-án Sárváron rendezendó vetőgép-verseny öszre lett elhalasztva.

— **Panasz érkezett hozzákn** a 90. és 91. számú utkaparók ellen, hogy utszakszeikre mi gondot sem fordítanak, — továbbá egy kérelem, hogy megyei főmérnök ur becses figyelmére méltán a keréza-meszközi utvonalt, — továbbá, hogy (itt következőknek égy másik felszólalás) . . . de unalmas volna a folytonos panaszokdék; s mi megke-restük mindezen tárgyakban az utbiztos urat s hisszük, hogy e bajok orvoslva lesznek — a szolgabírósg útján is.

— **Muraszombati esendélet.** Nem a rendes dolgokról szól az ének, hanem a legújabb időben lábra kapott késeleléséről. Eddig az ilyesmi szokatlan volt nálunk — ez után úgy látszik napi rendszer kerül, hála legyen a bornak és koresmáknak. E héten csak két egyént szurtek meg egy este. Koresmár Nándornak 32 centiméteres, Péterka Jánosnak 15 centiméteres hasitást eszközölt hátán és karján multót pajtása a mla-de-tinezi Benkó X, mig ennek segítöje Sokaj I csak bultót fütötte a sérülteket. No csak rajta! vidékünk maholnap ugyis igen szép hirre vergődött megyszerre.

évi, ga ne púszti na szöbe, za toga vola na eduogu orszácskoga zsrbeza pride szamo 7 zsrjeht.

Pri pücsányi moreno paziti, ka velko dobro kobilo k-velkomi dobromi zsrbezi püsztimo, ár známo, ka mladina od ti szári zadöbi dober ali lagoji sztan. Spodobno kobilo szpödobnim zsr-bezom pü eszamo, ar esi na malo kobilo püsztimo velkoga zsr-beza. sze zná zná zná, ka sze kobila pri kotenji urde mogla risiti zsrbeza, i tak obádva prjd ta, na drögi sztran taü gde je mála zsvina, tan je tüdi malo kram, velki kobilo pa doszta nüca.

Tizto zsrbe, stera je na velkomeo sztran od kobile, od stera sze je szkötlo — rasztočno, je tüdi pod veze betogov vizano.

I esi glih takse zsrbe sze po letaj vszaj betogov zsrbeza vszokopa, ka de zsnýega na lagoji krumi? Na viziko gori zsraste, nego med jezerni 1999 ji ma dröuvev pa szlab sýnek, — nogé szo bar velke pa fame, nego glava nyemi na vékse jakö velka zsraste i záto je ono zsrbe vszögdr zsalozsno, i nigdár nikse ez-juve nema, ár je tuzsno na nyé glédati.

Doszta gazdov sze zapela ka za velke plásee volo ne pücsajjo k-dobrim zsr-bezom, nego k-táksimi, sztri szo ni fal-ja, pa je nemoguese ka vszaki gazda nebi znáo, ka fal meszon lagojo zsupo ma.

Domácsi i zvünszki glási.

— **Nasi novin pervi fertao velkoga trávná (áprila) doli pretecsé i zacsné sze te drüji fertao; záto oproszimo one postene cste-nývre, sterim naprejplacsülo ete meszcz szlednýi dén doli pretecsé, naj oni ru dosztojom vremenü naprejplacsülo ponovijo, nej ka bi novin stampanye i vöposilanye zamüdnosz terpelo**

— **Senk.** Széchenyi Tivadar gróf, orszácskogyülejisa követ szö 50 hraniski darüval szombathely-egyházmezei skolnikai za drüszbo sztran.

— **Szmrtjov sze je dokonesalo** pri ednom kresnemom bitiji. Bertalanics József i Fliszár Ferenc z-Szakovecz szta sze v-kresmi szvadila, pa je edon drögoga dobro zrogáto, ali Bertalanics József je zámü nej bio za-dobolom, nego odiso je pa je Fliszár Ferencza na pouti esáko, steri je tüdi zsvotem sou priti domi. Bertalanics József je na szvoj kvar esáko na szvojga neprüeláta, ár kak szta sze vküp vdárlia, Fliszár Ferenc je Bertalanics József táksi vdárecz dao, ka je Bertalanics József za tri düj mogao urejiti. Fliszár je sze notri zapéti.

— I v-etom tyédni je trbelo v-Csernelézi **Horváth József** cigáná szlúszbeni sztráni gori rezati, ka ga je tüdi nikak tak drapno, ka je v-tiztom nrou.

— **V-preminouesem tyédni** szo jakö leipi topli dnévi bíli. stera nedejvamo záto v-novine ka bi pred czajtom bíli, nego záto, ka szo te topli dnévi zse gouszance gor öszvili, stera znáo, ka szo drecji jakö velki neprüeláte. Poznáo edno vörmegyöszko rendelüvanye, stero nej szamo tiszte véle bírásigva, steri vu szvojem ogradi drevje od gouszance ne szpuejajo, nego i vszakoga veskoga rihtara, steri tiszte gazde, steri ne puezajo, pri biröviji notri ne touzsi. Dobro bi bilou tou rendelüvanye esese edonok vö zbnogyariti, ár je esese nej keszo.

— **Na szobocska mále deczé ovcárnice** (soulo) sztráni je viesenyi vöggerszki kormány na té sztran za pomoces **300 rainski** dao, tak rávno na tou je vármegyöv **100 rainski** dao. — Száksöv pomocsnyov miszlimo, ka sze tá soula esese letosz — május ali június mesezica — lejko odré.

— **Szobocska mále deczé** ovcárnice drüstva sztráni je dokonesano, ka tan, tak kak doszeja mao do Gergár goszpödicšina do vucsitelkinyia, esi na tou gledocze szebi za té sztran potrejbno szvedocsanszto szi szprávjjo. Soula za deczé sztran de pri goszpon Fasching Jánosovij hizsi, za steri sztran je nyuva hizsa sze tüdi gori zéta.

— **Vasvármegyöva vértna drüstva** sztráni ete megszecz 29- ino 30-toga dnéva Sárvári dáno szjeádevszko preglejvanye je na jeszan dala odjáno.

— **Tozba je notri poszlána** na 90. ino 91-ga (vegmachera) pouti poprávlenoga szlúszbenika, ka szvoje csezéte nikaj vrédi ne d-raszjo, nadale kabi várm-gyöszki inszelej véksoj szakerbi ön paszki deralszi kerezam-esköszo csezto, od ove pouti bi sze na vnuozsalo sze touzisti, za steroa volo szmo goszpon utbizosa proszili, ino vüpaue mámo ka pouleg tega pri politiszki biröviji zadovolsino dobijmo.

— **Muraszombat városnak** e hó 20-án és 23-án két felette érdekes közgyülese volt. Az első ama „hívaros közgyüles“ folytatása: jobban mondva az ifju óriások küzdöme az óregök ellen. Eredmény ugyan nem lett — de majd lesz. A sok érdekes tárgysorozatot ezuttal — helyki-melészöb, s mert felek hatóság él is kerül — majd mindenik — nem sorolhatjuk fel, de nem is közérdekü a járást avagy a megyét illetöleg, — de nem hallgathatjuk el a volt városbíró Fasching József ur felszólalását a „számadások“, „nyugták“-at illetöleg, hol ö kit előbbi hírtük miatt mások gyanúsították, a bajok okozójának akartak kiolvasni, maga kelt a a jelenlegi rendszer mint a régiek folytatásának védelmére, kijelentve hogy „az a közgyüles az ő idejében is így szoktak volt elfogadni“ — tehát ez sem lehet rosz. Pedig rosz. De egy igaz lelkü ember mondása mégis megtalálja az utat arra; hol lehet a hiba! Szerintünk a képviselő-testületben ez van ma is, s az ugynevezett ellenzéknek ma jókarata legalább is kétes értékü, midön oly hosszu időn át hallgatott.

A 23-iki gyüles — mely Pollák Pongráz szolgabíró elnökléte alatt tartatott — csak annyiban volt városi gyüles, hogy a „helyi polgárok“ és a „közösg“ érdeke volt egymással szembe állítva. Régi jogon Muraszombat urbéres polgairai vásár és egész éves koresmai jogot gyakoroltak a földesuri jog mellett. Az egész éves koresmajogukat egy egyez-öl folytán felvérese szállították, de a vásárjogot megtartották s élvezik ma is évenként maguk közt felosztva a jövedelmét. Volt idő — a Bach korszakban — midön ez a jövedelem nem volt felosztva, de öszgyüjtjüre (kinek a javára?) hanem az alkotmány helyreállítva az érdekelteket a „politikai közösg“ közbenjötté nélkül felosztották maguk közt — a magukét, mint a többi regale-tulajdonos a mint szokta tenni a magáéval. Ez hattere ugyan a gyü-lésnek, de mégis a való lényege, mert a tárgysorozat nyitán kiírt pontja az lett volna: a Muraszombat mint „Gemeinde“ nevére telekkönyvelj felvett terek kinek, avagy kinek vannak birtokában s hol lehet az a terület, mi az urbéri egyességben, mint je gyzózi illetmény kiadati igetertett a földes úrak által avagy talán ki is adottt? No hogy mi lett ennek a gyülesnek az eredménye, azt egy hamar leírni nem lehetne — de hogy az ögy eredményben nincs más eredmény, mint a „polgárság“ — és a többi „lakosság“ teljes meghasonlása: azt már tapasztaltuk.

